

Назва дисципліни. Історія південних та західних слов'ян.

Тема. Давні слов'яни в епоху родового ладу

Мета: поглибити знання студентів про основні теорії походження слов'ян та локалізацію прабатьківщини, з'ясувати особливості розвитку родового ладу у давніх слов'ян та його роль в історичному розвитку слов'янських народів, розвивати уміння навчальної автономії студентів.

Завдання: З'ясуйте витоки й походження давніх слов'ян, основні риси процесу їх формування, прослідкуйте на основі знань з курсу археології вплив різних археологічних культур на становлення західних і південних слов'ян.

Література

Основна:

- Баран В.Д., Козак Д.Н., Терпиловський Р.В. Походження слов'ян. - К., 1991
Залізник Л.Л. Первісна історія України. - К., 1999.
Кісь Я.П. Етногенез слов'ян. - Львів, 1985.
Кононенко О.О. Слов'янський світ: Ілюстрований словник-довідник. - К.: Український культурний міжнародний центр, 2008.
Павленко Ю.В. Передісторія давніх русів у світовому контексті. - К., 1991
Петров В.П. Походження слов'ян. - К., 1991.
Яровий В.І., Рудяков П.М., Шумило В.П. та ін. Історія західних і південних слов'ян (з давніх часів до ХХ ст.), Курс лекцій: Навч. посібник. - К.: Либідь, 2001.

Додаткова:

- Иордан. О происхождении и деянии готов. - М., 1960.
Прокопий Кесарийський. Война с персами. Война с вандалами. Тайная история. - М., 1993.
Рыбаков Б.А. Язычество древних славян. - М., 1981.

Очікуваний результат виконання самостійної роботи: поглиблені знання студентів про основні теорії походження слов'ян та локалізацію прабатьківщини, з'ясовані особливості розвитку родового ладу у давніх слов'ян та його роль в історичному розвитку слов'янських народів, розвинуті уміння навчальної автономії студентів.

Спосіб контролю: перевірка усної частини на СМ, включення до КТ 1

Рекомендації до виконання завдання:

1. Опрацюйте вказану літературу.
2. Спираючись на рекомендовану літературу, охарактеризуйте основні етапи формування слов'янського етносу.
3. Визначте основні положення теорій походження слов'ян та локалізації прабатьківщини:
  - дунайсько-карпатська (Шафарик);
  - вісло-одерська (Костишевський, Ставінський);
  - балтійська (Шахматов);
  - дніпро-одерська (Рыбаков).
4. Підготуйте усний огляд позицій сучасної української історіографії (Терпиловський, Баран) – формування слов'янства в українському лісостепу у першій половині I тис. н.е.
5. Розкрийте процес формування західних і південних слов'ян. Використовуючи монографію Л.Л.Залізняка «Первісна історія України» (К., 1999), покажіть племена яких археологічних культур брали участь у становленні західних і південних слов'ян.
6. Перевірте себе по питаннях для самоконтролю.

Питання для самоконтролю.

1. Які основні теорії щодо прабатьківщини слов'ян існують в слов'янознавстві?
2. Коли і в творах яких авторів з'являються перші відомості про слов'ян?

3. Як позначилось вторгнення гунів до Європи на слов'ян?
4. Розкрийте основні риси суспільно-політичного устрою давніх слов'ян.
5. Обґрунтуйте чому основним господарським заняттям давніх слов'ян було землеробство?
7. Які уявлення були в основі релігійних вірувань давніх слов'ян?

Назва дисципліни. Історія південних та західних слов'ян.

Тема. Польська держава в кінці XIV- XVII ст.

Мета: поглибити знання студентів про основні форми державного устрою на прикладі польської держави, з'ясувати основні риси станово-представницької монархії, розвивати уміння навчальної автономії студентів.

Завдання: З'ясуйте загальні та особливі риси польської державності зазначеного періоду, прослідкуйте зміни державного устрою на основі польсько-литовських уній, окресліть на основі знань з курсу давньої історії України вплив польської державності на український народ.

Література

Основна:

История Польши: В 3 т.(под ред. В.Якубовской). - Т.І.- М.: Наука, 1954.

История южных и западных славян: Курс лекций. - М.: изд-во МГУ, 1979.

Кононенко О.О. Слов'янський світ: Ілюстрований словник-довідник. - К.: Український культурний міжнародний центр, 2008.

Ливанцов К.Е. Сословно-представительская монархия в Польше, ее суть и особенности, - Л.: изд-во ЛГУ, 1968

Яровий В.І., Рудяков П.М., Шумило В.П. та ін. Історія західних і південних слов'ян (з давніх часів до ХХ ст.), Курс лекцій: Навч. посібник. - К.: Либідь, 2001.

Додаткова:

Галл Аноним. Хроника и деяния князей и правителей польских. М.,1961

«Великая хроника» о Польше, Руси и их соседях XI-XIII в.в. - М., Жарьпс Ян. История Польши с древнейших времен до наших дней. - Варшава, 1995.

Якубский В.Л. К вопросу о причине развития фольварочной системы в Польше // Проблемы социальной структуры и идеологии средневекового общества, - Л., 1974. - С.80-88.

Очікуваний результат виконання самостійної роботи: поглиблені знання студентів про основні форми державного устрою на прикладі польської держави, визначені основні риси станово-представницької монархії, розвинуті уміння навчальної автономії студентів.

Спосіб контролю: перевірка письмової частини в межах годин СР, перевірка усної частини на СМ, включення до КТ.

Рекомендації до виконання завдання:

1. Опрацюйте вказану літературу.
2. Розкрийте особливості державного устрою Польщі в XV-XVI ст.
3. Складіть таблицю: «Формування і розвиток станово-представницької монархії в Польщі в кінці XIV-XVI ст.» за показниками:
  - Рік
  - Назва документа
  - Повноваження короля
  - Привілеї шляхти
  - Повноваження станово-представницьких установ.

4. Визначте основні риси Реформаційного і контр реформаційного руху в Польщі в XVI ст.
5. Охарактеризуйте фільварково-панщинну систему.
6. Перевірте себе по питаннях для самоконтролю.

Питання для самоконтролю.

1. Яку роль відіграли польсько-литовські унії в розвитку польської державності?
2. Яке значення для польської державності мали "Артикули" короля Генриха Валуа?
3. В чому полягали причини виникнення фільварково-панщинної системи?
4. Яке значення в розвитку польської державності відіграв релігійно-церковний фактор?
5. Яку роль і місце відводили українським землям в польській державі?
6. Які загальні та особливі риси польської державності мали місце в означений період?

Тема. Боротьба південнослов'янських народів за національну незалежність в кінці XVIII- поч. XX ст.

Мета: поглибити знання студентів про форми і методи національно-визвольної боротьби, вдосконалити вміння порівняльного аналізу на прикладі південнослов'янських народів, розвивати уміння навчальної автономії студентів.

Завдання: Визначте основні форми і методи боротьби південнослов'янських народів за національну незалежність, охарактеризуйте наслідки боротьби.

Література

Основна:

Балканы в конце XIX - начале XX века. Очерки становления национальных государств и политической структуры в Юго-Восточной Европе. — М.: Высшая школа, 1991.

Кононенко О.О. Слов'янський світ: Ілюстрований словник-довідник. - К.: Український культурний міжнародний центр, 2008.

История Югославии. В2т. (под ред. Ю.Писарева). - Т.І.- М.:Наука, 1963.

Очерки истории культуры славян. - М.: Наука, 1996.

Яровий В.І., Рудяков П.М., Шумило В.П. та ін. Історія західних і південних слов'ян (з давніх часів до XX ст.), Курс лекцій: Навч. посібник. - К.: Либідь, 2001.

Яровий В. Новітня історія Центральноєвропейських та Балканських країн. XX століття.- К.: Либідь, 2005.

Додаткова:

Аншаков Ю.П. Становление Черногорского государства и Россия (1778-1856г.г.). - М.: Наука, 1998.

Донченко С.И. Развитие сербской государственности и Россия. 1878-1903.- М.: Наука, 1996.

Павлюченко О.В. Россия и Сербия. 1888-1903. Дипломатические отношения, общественные связи. - К.: Наукова думка, 1987.

Павлюченко О.В. Україна в російсько-югославських суспільних зв'язках. Друга половина XIX- поч. XX ст.- К.: Наукова думка, 1992.

Стрельчук Н. Македонія: нарис історії національно-визвольного руху (остання третина XIX- поч. XX ст.). - Чернівці, 1999.

Фрейдзон В.И. Борьба хорватского народа за национальную свободу. - М.: Наука, 1970.

Очікуваний результат виконання самостійної роботи: поглиблені знання студентів про форми і методи національно-визвольної боротьби, вдосконалені вміння використання історико-порівняльного методу в історичному пізнанні, розвинуті уміння навчальної автономії

Спосіб контролю: перевірка письмової частини в межах годин СР, усної частини на СМ, включення до КТ і КРЗМ.

Рекомендації до виконання завдання:

1. Опрацюйте вказану літературу.
2. З'ясуйте становище південнослов'янських народів під владою Османської та Австрійської імперії наприкінці XVIII - на початку XIX ст.
3. Визначте основні етапи та наслідки боротьби південнослов'янських народів за національну незалежність проти Османської імперії:
  - 3.1. Сербія - Перше і Друге сербські повстання, проголошення автономії (к. XVIII- перша третина XIX ст.), політичний і соціально-економічний розвиток Сербії в другій третині XIX ст. - на поч. XX ст.;
  - 3.2. Чорногорія - боротьба за незалежність, утворення і розвиток національної держави наприкінці XVIII - на початку XX ст.;
  - 3.3. Боснія і Герцеговина в боротьбі проти османського панування в XIX ст.;
  - 3.4. Національно-визвольна боротьба македонського народу (XIX - поч. XX ст.).
4. Визначте основні етапи та наслідки боротьби народів Хорватії і Словенії проти австро-угорського панування наприкінці XVIII - на початку XX ст.
5. Складіть порівняльну таблицю: «Становище південнослов'янських народів в кінці XVIII- першій третині XIX ст. (Сербія, Чорногорія, Боснія і Герцеговина, Хорватія і Словенія, Македонія)» за наступними показниками:
  - політичне становище,
  - адміністративний поділ,
  - економічне становище: розвиток сільського господарства, ремесла, торгівлі,
  - розвиток культури,
  - церковне життя.

6. Перевірте себе по питаннях для самоконтролю.

Питання для самоконтролю.

1. Яку історичні наслідки мали Перше і Друге сербські повстання?
2. Чому в Чорногорії православна церква стала на чолі боротьби за національне визволення і створення незалежної держави?
3. Розкрийте особливості боротьби народів Хорватії і Словенії за національне визволення?
4. Як позначився процес ісламізації населення Боснії і Герцеговини на національно - визвольній боротьбі?
5. У Європі носієм передових ідей і рухів керівником визвольної боротьби виступала буржуазія. Хто в Хорватії, Словенії, Боснії і Герцеговині взяв на себе цю місію і чому?
6. Чому в Сербії Конституція 1835р. так і не набула чинності? Чому замість неї султан видав «турецьку Конституцію»? Які її основні положення?
7. Який вплив на соціально-економічну і політичну ситуацію мали Конституції і реформи в Сербії в другій третині XIX- на початку XX ст.?

Назва дисципліни. Історія південних та західних слов'ян.

Тема. Національно – визвольна боротьба чеського і словацького народів (XIX – поч. XX ст.).

Мета: поглибити знання студентів форм і методів національно – визвольної боротьби на прикладі чеського і словацького народів, вдосконалити навички

індуктивного-дедуктивного аналізу історичних процесів, розвивати уміння навчальної автономії студентів.

Завдання: З'ясуйте форми і методи національної боротьби чеського і словацького народів в умовах європейської імперії, проаналізуйте їх зміни в період революційних та пост революційних подій, визначте на основі знань курсу нової історії країн Європи і Америки особливості функціонування дуалістичної Австро-угорської імперії щодо слов'янських народів.

Література

Основна:

Краткая история Чехословакии: С древнейших времен до наших дней. - М.: Наука, 1998.

Краткая история Венгрии: С древнейших времен до наших дней. - М.: Наука, 1991.

Кононенко О.О. Слов'янський світ: Ілюстрований словник-довідник. - К.: Український культурний міжнародний центр, 2008.

Ненашева З.С. Общественно-политическая мысль в чешских землях в к. XIX – нач. XXвв.-М.: Наука,1999.

Очерки истории культуры славян. - М.: Наука, 1996.

Яровий В.І., Рудяков П.М., Шумило В.П. та ін. Історія західних і південних слов'ян (з давніх часів до XX ст.), Курс лекцій: Навч. посібник. - К.: Либідь, 2001.

Яровий В. Новітня історія Центральноєвропейських та Балканських країн. XX століття.- К.: Либідь,2005.

Додаткова:

Кузьмин М.Н. Школа и образование в Чехословакии. - М.: Педагогика, 1971.

Ненашева З.С. Идейно-политическая борьба в Чехии и Словакии в начале XX в. Чехи, словаки и неославизм, 1848-1914. - М.: Наука, 1984.

Освободительное движение народов Австрийской империи. Период утверждения капитализма. - М.: Высшая школа, 1981.

Формирование наций в Центральной и Юго-Восточной Европе. Исторические и историко- культурные аспекты. - М.: Наука, 1981.

Очікуваний результат виконання самостійної роботи: поглиблені знання студентів про форми і методи національно-визвольної боротьби чеського і словацького народів, вдосконалені вміння використання методу «від загального до особливого» та «від особливого до загального» в історичному пізнанні, розвинуті уміння навчальної автономії.

Спосіб контролю: перевірка усної частини на СМ, включення до КТ і КРЗМ.

Рекомендації до виконання завдання:

1. Опрацюйте вказану літературу.
2. Розкрийте основні напрямки промислової революції в чеських землях.
3. Розкрийте основні особливості економічного розвитку словацьких земель в останній чверті XIX - на поч. XX ст.
4. Проаналізуйте причини та наслідки революції 1848 - 1849 рр. в чеських і словацьких землях.
5. Підготуйте повідомлення: «Національне питання в Чехії і Словаччині в XIX ст.»
6. Перевірте себе по питаннях для самоконтролю.

Питання для самоконтролю.

1. Коли почалася і закінчилась промислова революція в Чехії?
2. Які форми політичної боротьби застосовували чеські і словацькі партії в др. пол. XIX - на поч. XX ст.?
3. В чому полягала сила і слабкість робітничого і соціально-демократичного руху в чеських і словацьких землях?

4. Які причини зародження національного руху в Чехії і Словаччини та їх особливості?
5. Які політичні партії Чехії і Словаччини функціонували на початку ХХ ст.?
6. Як змінилося становище чеських і словацьких земель після утворення дуалістичної монархії?
7. Чи згодні Ви з думкою деяких європейських істориків про взірцевий характер національних відносин в межах Австро-Угорщини? Свою думку поясніть.

Назва дисципліни. Історія південних та західних слов'ян.

Тема. Історія південних та західних слов'ян в добу нового часу. Розвиток культури слов'янських народів в новий час.

Мета: розширити знання студентів за рахунок визначення соціально-економічних та політичних умов розвитку культури, з'ясувати нові риси розвитку культури означеного періоду і розвивати уміння навчальної автономії студентів.

Завдання: З'ясуйте внесок слов'янських народів у світову культуру доби нового часу. Визначте взаємозв'язок і взаємозалежність розвитку економічної, політичної і культурно-ідеологічної сфер життя суспільства; порівняйте нові літературні форми та явища з курсу зарубіжної літератури з новими мистецькими формами і проявами;

Література

Основна:

Балканы в конце XIX - начале XX века. Очерки становления национальных государств и политической структуры в Юго-Восточной Европе. — М.: Высшая школа, 1991.

Кононенко О.О. Слов'янський світ: Ілюстрований словник-довідник. - К.: Український культурний міжнародний центр, 2008.

История Югославии. В2т. (под ред. Ю.Писарева). - Т.І.- М.:Наука, 1963.

Очерки истории культуры славян. - М.: Наука, 1996.

Яровий В.І., Рудяков П.М., Шумило В.П. та ін. Історія західних і південних слов'ян (з давніх часів до ХХ ст.), Курс лекцій: Навч. посібник. - К.: Либідь, 2001.

Яровий В. Новітня історія Центральноєвропейських та Болканських країн. ХХ століття.- К.: Либідь,2005.

Додаткова:

Аншаков Ю.П. Становление Черногорского государства и Россия (1778-1856г.г.). - М.: Наука, 1998.

Донченко С.И. Развитие сербской государственности и Россия. 1878-1903.- М.: Наука, 1996.

Павлюченко О.В. Россия и Сербия. 1888-1903. Дипломатические отношения, общественные связи. - К.: Наукова думка, 1987.

Павлюченко О.В. Україна в російсько-югославських суспільних зв'язках. Друга половина ХІХ- поч. ХХ ст.- К.: Наукова думка, 1992.

Стрельчук Н. Македонія: нарис історії національно-визвольного руху (остання третина ХІХ- поч. ХХ ст.). - Чернівці, 1999.

Фрейдзон В.И. Борьба хорватского народа за национальную свободу. - М.: Наука, 1970.

Очікуваний результат виконання самостійної роботи: розширені знання студентів про слов'янські народи доби нового часу, розвинуті уміння навчальної автономії, вдосконалені уміння використання методів історичного дослідження на прикладі методу просопографії.

Спосіб контролю: перевірка письмової частини (картотеки) в межах годин СР, усної частини на СМ.

Рекомендації до виконання завдання:

1. Опрацюйте вказану літературу.
2. Спираючись на рекомендовану літературу, охарактеризуйте соціально-економічні та політичні умови культурного розвитку означеного періоду.
3. Укладіть картотеку видатних діячів культури за схемою:

Прізвище, ім'я	Галузь культури	Основний творчий доробок

Основні галузі:

- 2.1. Освіта і наука;
- 2.2. Література;
- 2.3. Мистецтво (живопис, театр, музика, архітектура, скульптура);
4. Складіть історичний портрет одного з діячів культури, використовуючи метод просопографії (висвітлення біографій найтиповіших репрезентантів певного осередку в той чи інший період (походження, майнове становище, заняття, стиль поведінки та ін.).
5. Перевірте себе по питаннях для самоконтролю.

Питання для самоконтролю.

1. Яку роль відіграла культура в національному відродженні слов'янських народів?
2. Які нові риси культурного розвитку з'явилися в означений період?
3. Хто із діячів культури став автором найбільш відомих мистецьких творів?
4. В чому полягають причини змін соціального значення культури?
5. Як змінилася роль діячів культури в суспільно-політичному житті ?

Самостійна робота 5. Особливості національно-визвольної боротьби в Цислейтанії (чехи, словенці, серби, хорвати – Боснія, Герцеговіна, Далмація, поляки, українці, - Галичина), а також у Транслейтанії (словаки, серби – Бачка, Банат). Становлення польських політичних партій, доктрина „постійного лоялізму” та політика „згоди”. Табір національної демократії, виникнення соціалістичних партій та їх позиції з національного питання. Розкол у ППС, діяльність ППС – фракції, Ю.Пілсудський. особливості розвитку польської культури, науки та мистецтва.

Форма контролю: письмовий тест.

Самостійна робота 6. Рух Опору в слов'янських країнах під час Другої світової війни. Особливості окупаційного режиму Польщі, Югославії, Чехословаччини. Характер участі Болгарії у Другій світовій війні. Основні форми і напрямки руху Опору. Діяльність еміграційних урядів.

Самостійна робота 7. Протекторат Богемія та Моравія під владою нацистської Німеччини. Словацька держава в 1939-1945 рр. Взаємовідносини окупаційних та чеських органів влади, політичні репресії окупантів; мілітаризація економіки, господарювання німецьких банків та концернів; „арізація” країни, знищення єврейського населення та чеської інтелігенції. Президент в еміграції. Е.Бенеш і створення емігрантського уряду, їх визнання країнами антигітлерівської коаліції; програма післявоєнного відродження Чехословаччини. Підписання Е.Бенешем чехословацько-радянського договору про дружбу, допомогу та післявоєнне співробітництво, переговори з московським центром ЦК КПУ про післявоєнний устрій Чехословаччини. Антифашистський Рух Опору та повстання в протектораті, події в Празі 9.05.1945 р. Проголошення незалежності

Словаччини, вибори президентом Й.Тісо; підписання військово-бполітичних та економічних угод з Німеччиною. Зальцбургська зустріч словацького керівництва з Гітлером у 1940 р., встановлення тоталітарного режиму й оголошення Словаччиною війни СРСР, США та Великобританії; «арізація», відправка єврейського населення в табори смерті на території Польщі.

Форма контролю: усна відповідь

Самостійна робота 8. Болгарія в роки Другої світової війни. Спроба Болгарії зберегти нейтралітет, приєднання до Антикомінтерновського пакту; посилення реакції; участь Болгарії в окупації Македонських земель. Виникнення партизанського руху, створення Вітчизняного фронту (ВФ) і його програма. Смерть царя Бориса, регентство, назрівання політичної кризи в країні. Проголошення СРСР війни Болгарії і вступ радянських військ. Переворот 9.09.44 р., уряд ВФ. Оголошення Болгарією війни Німеччині та участь болгарських військ у військових операціях на заключному етапі Другої світової війни.

Форма контролю: усна відповідь.

Самостійна робота 9. Формування нової політичної системи Болгарії. Розправа над діячами попередніх режимів. Існування легальної опозиції. Роль СКК. Вибори 1945 р. – посилення диктату компартії. Реформи 1946 р. – підрич економічної могутності буржуазії. Референдум 1946 р.- проголошення Народної Республіки. Міжнародне становище Болгарії. Розгром легальної опозиції, прийняття Конституції 1947 р., встановлення тоталітарного режиму.

Форма контролю: складання таблиці «Болгарія у 1944 – 1948 рр.»

Самостійна робота 10. Встановлення диктатури компартії на звільненій території Югославії. Уряд Тіто-Шубашича. Особливості режиму «народної демократії» в Югославії. Вибори до Установчої Скупщини. Проголошення ФНРЮ, її міжнародне визнання, узурпація влади комуністами, розгром опозиції, політичні репресії, економічні реформи, курс на будівництво соціалізму.

Форма контролю: Складання таблиці «Югославія в 1944-1948 рр.».

Визначення спільних та відмінних рис Болгарії та Югославії.

Самостійна робота 11. Болгарія за добу соціалізму. Копіювання радянського досвіду соціалістичного будівництва в Болгарії: ліквідація багатопартійності, репресії лідерів опозиції, політичні процеси, завершення повної націоналізації промисловості і перехід до індустріалізації та кооперування с/г, формування адміністративно-директивної системи управління, економічна залежність від СРСР. Формування режиму особистої влади Т.Живкова. Конституція 1971 р. Причини слабкості дисидентського руху. Перебудова в СРСР та видимість реформ в Болгарії. Загострення політичної ситуації навесні та влітку 1989 р., усунення Т. Живкова, перехід до багатопартійності, організаційне оформлення опозиції.

Форма контролю: письмовий тест.

Самостійна робота 12. Територія та населення Чеської республіки, державно-політичний устрій, політичні партії та їх участь в управлінні державою; економічний стан; зовнішня політика, відносини з НАТО та ЄС. Набуття незалежності та національний склад населення

Словацької республіки, державно-політичний устрій, політична боротьба, економічний стан, зовнішня політика, відносини з НАТО та ЄС.

Форма контролю: складання порівняльної таблиці: Політичний, соціально-економічний, культурний, міжнародний розвиток сучасної Чехії та Словаччини»

Самостійна робота 13. Сучасне становище Болгарії (2000- 2010 рр.)

Форма контролю: письмова контрольна робота.

Кріль М.М. Історія країн Центрально-Східної Європи (к. XX –п. XXI ст.) Навч. посіб. К.: Знання, 2008.

Яровий В.І. Новітня історія країн Східної Європи. 40-і-90-і роки XX ст.: Курс лекцій: Навч. посіб. К.: Либідь, 1997.

Баран В.Д. Походження слов'ян К.: Наукова думка, 1991.